

TO JEST FRAGMENT KSIĄŻKI
WYDANEJ NAKŁADEM

AGENCJI WYDAWNICZEJ

Z CAŁĄ NASZĄ OFERTĄ WYDAWNICZĄ MOŻNA
ZAPOZNAĆ SIĘ NA STRONIE:

agencjawydawniczapdn.pl

.....

..... OPOWIADAMY O HISTORII MIEJSC, RZECZY I LUDZI

..... DOKUMENTUJEMY, BY OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA

..... NASZE KSIĄŻKI DAJĄ WIEDZĘ I REFLEKSJĘ

agencjaPDN
wydawnicza

Krzysztof Garbacz

LUBUSKIE

**Mały album
dawnej architektury**

Powiat zielonogórski

Tom/Band I

**Kleines Bilderbuch
der alten Architektur**

Kreis Zielona Góra

Agencja Wydawnicza „PDN”
Zielona Góra 2016

To są fragmenty tomu I książki „LUBUSKIE. Mały album dawnej architektury”.
Więcej informacji na temat publikacji Agencji Wydawniczej „PDN” w Zielonej Górze
można uzyskać na stronie www.agencjawydawniczapdn.pl

Tłumaczenie / Übersetzung
Katarzyna Trychoń-Cieślak

Projekt okładki / Entwurf des Buchumschlags
Aleksandra Adamczyk

Skład / Satz
Krzysztof Garbacz

© Copyright by Krzysztof Garbacz 2016

Wydanie I / 1. Ausgabe

ISBN 978-83-938853-8-1

Wydawca / Herausgeber
Agencja Wydawnicza „PDN”
Zielona Góra
e-mail: kontakt@agencjawydawniczapdn.pl
www.agencjawydawniczapdn.pl

Druk / Druck
Mazowieckie Centrum Poligrafii
ul. Słoneczna 3C
05-270 Marki

Zdjęcie na okładce / Foto auf dem Buchumschlag
Sulechów. Fontanna przy ratuszu / Zierbrunnen am Rathaus

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana i przetwarzana w jakiejkolwiek formie bez pisemnej zgody Agencji Wydawniczej „PDN”.

To są fragmenty tomu I książki „LUBUSKIE. Mały album dawnej architektury”.
Więcej informacji na temat publikacji Agencji Wydawniczej „PDN” w Zielonej Górze
można uzyskać na stronie **www.agencjawydawniczapdn.pl**

Od autora

Oddaję do rąk Czytelników pierwszy tom ilustrowanego wydawnictwa, prezentującego zabytkową architekturę zachowaną na terenie województwa lubuskiego. Rozwój tej architektury był związany z zapoczątkowanymi w XIII wieku procesami urbanizacyjnymi, które w konsekwencji doprowadziły do powstania wielu założeń miejskich zarówno w południowej, śląskiej części regionu, jak i północnej, będącej pod wpływem Brandenburgii oraz Wielkopolski. W tym czasie istniała też gęsta sieć osiedli typu wiejskiego, związanych z Kościołem poprzez strukturę organizacyjną, którą na tym poziomie reprezentowały parafie. Na terenie parafii powstawały świątynie, z których szansę na przetrwanie miały te zbudowane z kamienia i cegły, podobnie jak to miało miejsce w przypadku miejskich budowli świeckich.

Sakralne i świeckie budowle, wznoszone w średniowieczu i w czasach nowożytnych, reprezentowały różne style architektoniczne, z których najstarsze to romanizm i gotyk. Dzieje miejscowości, powstawanie oraz przekształcanie zachowanych do czasów obecnych obiektów architektury opisałem w trzytomowej publikacji pt. *Przewodnik po zabytkach województwa lubuskiego*. Wydanie tej książki poprzedziłem wędrowkami z aparatem fotograficznym po wielu zakątkach tego regionu. Owocem tych wędrowek jest rejestracja setek historycznych obiektów wkomponowanych zarówno w przestrzeń miejską, jak i krajobraz wiejski. Kolorowe fotografie wybranych zabytków stanowią ilustrację poszczególnych tomów tego przewodnika. Wykorzystane też zostały w albumowym wydawnictwie *Zielona Góra i okolice w fotografii*.

Tym razem proponuję Czytelnikom spojrzenie na architekturę „lubuską” przez pryzmat fotografii czarno-białej, przed laty bardzo rozpowszechnionej, a obecnie zdominowanej przez zapis w pełnym kolorze. Pierwszy tom niniejszej publikacji poświęcony został zabytkom powiatu zielonogórskiego. Prezentację tego tomu zaczynam od miasta Zielona Góra, którego obszar 1 stycznia 2015 roku został powiększony o miejscowości dotychczasowej gminy zielonogórskiej. W dalszej części prezentuję walory zabytkowe gmin, ułożonych według kolejności alfabetycznej. Wprowadzeniem do części fotograficznej są krótkie informacje o ciekawych obiektach, które występują w poszczególnych miejscowościach.

Mam nadzieję, że zaproponowane w książce spojrzenie w przeszłość regionu lubuskiego zachęci Czytelników do odwiedzania miejsc bogatych w materialne ślady minionych epok, miejsc, które na pewno warto zobaczyć.

Vom Autor

Meinen Lesern wird der erste Band dieser Publikation angeboten, die zum Ziel hat, die noch erhalten gebliebene, historische Architektur in der Wojewodschaft Lubuskie zu veranschaulichen. Die Entwicklung dieser Architektur hing mit den Urbanisierungsprozessen zusammen, die im 13. Jahrhundert begonnen haben und zur Folge hatten, dass eine Anzahl von Städten angelegt wurde, sowohl im südlichen, d.h. schlesischen Teil der Region als auch im nördlichen, der unterm Einfluss von Brandenburg und Großpolen blieb. Zu dieser Zeit gab es auch ein dichtes Netz von ländlichen Siedlungen, die mit der Kirche verbunden waren, nämlich durch ihre Organisationsstruktur, die auf dieser Ebene von Pfarreien vertreten wurde. In den Gemeinden entstanden Kirchen, von denen – genauso wie im Falle der weltlichen Bauten – die Chancen, um zu überdauern, vor allem diejenigen hatten, die aus Stein und Ziegel gebaut wurden.

Geistliche und weltliche Bauten, die im Mittelalter und in der Neuzeit entstanden sind, repräsentierten verschiedene architektonische Stile, von denen Romanik und Gotik die ältesten waren. Die Geschichte der einzelnen Orte, Städte und Dörfer, die Entstehung und Umgestaltung der bis jetzt erhaltenen Architekturobjekte wurden zum Thema meiner dreibändigen Publikation mit dem Titel *Przewodnik po zabytkach województwa lubuskiego* [Sehenswertes in der Wojewodschaft Lubuskie. Reiseführer]. Bevor dieses Buches veröffentlicht werden konnte, wanderte ich mit meiner Kamera durch die Gegend und entdeckte viele verborgene Winkel unserer Region. Als Ergebnis dieser Wanderung sind Aufnahmen von Hunderten historischen Bauten, die sowohl in die städtische als auch ländliche Landschaft hineinkomponiert sind. Die Farbfotos der ausgewählten Denkmäler sind eine Illustration der einzelnen Bände des Reiseführers. Verwendet wurden diese Aufnahmen auch in dem bereits erschienenen Bilderbuch *Zielona Góra i okolice w fotografii* [Zielona Góra und seine Gegend in Fotografie].

Diesmal schlage ich einen Blick auf die Architektur der Region Lubuskie durch das Prisma der Schwarz-Weiß-Fotografie vor, die vor Jahren so verbreitet war und gegenwärtig durch Farbfotos ausdrücklich ersetzt wurde. Der erste Band dieser Publikation ist den Baudenkmälern des Kreises Zielona Góra gewidmet. Die Präsentation dieses Bandes beginnt mit der Stadt Zielona Góra, deren Fläche am 1. Januar 2015 um die Dörfer der bisherigen Gemeinde Zielona Góra erweitert worden ist. Im nächsten Teil werden historische Werte der einzelnen, in alphabetischer Reihenfolge angeordneten Gemeinden dargestellt. Die Einleitung in den Teil mit Fotos enthält kurze Informationen über interessante, sehenswerte Objekte, die in verschiedenen Orten noch bestehen.

Der in diesem Buch angebotene Blick auf die Vergangenheit der Region Lubuskie soll, wie ich hoffe, meine Leser ermuntern, diese an materiellen Spuren der vergangenen Epochen reichen Orte zu besuchen, weil sie zweifellos sehenswert sind.

Zielona Góra (*Grünberg i. Schl.*)

- Fragmenty średniowiecznych murów obronnych.
- Budynek mieszkalny z XVIII w., obecnie siedziba kurii biskupiej.
- Wieża Łazienna z 1487 r., pierwotnie związana z Bramą Nową (►1).
- Kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej z końca XIV lub początku XV w., później wielokrotnie przebudowywany (►2-5).
- Dawna szkoła katolicka wymurowana prawdopodobnie w drugiej połowie XVII w., przebudowana w następnym stuleciu i powiększona w XIX w.
- Klasycystyczny budynek z 1826 r., obecnie plebania kościoła św. Jadwigi.
- Stary Rynek wytyczony w pierwszej połowie XIV w., obecnie zabudowany i otoczony głównie mieszczańskimi kamienicami z XIX i początku XX w. (►6-11).
- Ulica Pod Filarami, wytyczona w XIX w. (►12).
- Ratusz wzniesiony w drugiej połowie XV w., przebudowywany wielokrotnie w następnych stuleciach (►13-15).
- Kościół parafialny pw. Matki Bożej Częstochowskiej z lat 1746-1748, dawna świątynia ewangelicka (►16-19).
- Fragmente der mittelalterlichen Wehrmauern.
- Wohngebäude aus dem 18. Jh., heute Sitz der Bischofskurie.
- Badeturm aus dem Jahr 1487, ursprünglich mit dem Neutor verbunden (►1).
- St. Hedwig-Pfarrkirche aus dem späten 14. bzw. frühen 15. Jh., in der späteren Zeit mehrmals umgebaut (►2-5).
- Das Gebäude der ehemaligen katholischen Schule, vermutlich in der zweiten Hälfte des 17. Jh. gemauert, im 18. Jh. umgebaut und im 19. Jh. erweitert.
- Klassizistisches Gebäude aus dem Jahre 1826, heute das Pfarrhaus der St. Hedwig-Kirche.
- Der Altmarkt, in der ersten Hälfte des 14. Jh. abgesteckt, heutzutage hauptsächlich von den Bürgerhäusern aus dem 19. Jh. und dem frühen 20. Jh. umgeben (►6-11).
- Pod Filarami-Straße, im 19. Jh. abgesteckt (►12).
- Das Rathaus, in der zweiten Hälfte des 15. Jh. erbaut, in folgenden Jahrhunderten mehrmals umgebaut (►13-15).
- Die Pfarrkirche der Gottesmutter von Tschenstochau aus den Jahren 1746-1748, ehemalige evangelische Kirche (►16-19).

- Zabytkowa kamienica przy ul. Mariackiej (►20-23).
- Fragment zabudowy ul. Masarskiej (►24).
- Widok na tzw. Ermitaż, stojący przy pl. Pocztowym (►25).
- Widok na ul. Lisowskiego. W tle barokowy dom z XVIII w. (►26).
- Barokowy budynek dawnej szkoły ewangelickiej, zbudowany przy obecnej ul. Lisowskiego w latach 1768-1770 (►27).
- Gmach Filharmonii Zielonogórskiej (►28-31).
- Fragment zabudowy ul. Jedności i elementy stolarki bramnej oraz drzwiowej (►32-34).
- Dawny dom Försterów zbudowany w 1789 r. przy obecnej ul. Jedności 5 przez Jeremiasa Sigismunda, właściciela manufaktury wełnianej.
- Zabytkowa zabudowa pl. Słowiańskiego (►35-36).
- Kamieniczki z początku XX w. z ozdobnymi elementami, stojące przy ul. Reja (►37-46).
- Kamienica przy ul. Jedności 33 (►47-48).
- Budynek poczty konnej z 1770 r., stojący przy ul. Jedności 78 (►49).
- Fragment zabudowy przy ul. Wandy (►50-51).
- Dom zakonny sióstr elżbietanek z 1908 r., rozbudowany w 1927 r. (►52).
- Widok na al. Niepodległości (►53).
- Ulica Żeromskiego zabudowana starymi kamienicami (►54-56).
- Siedziba teatru przy al. Niepodległości (►57).
- Dawne kino „Nysa” przy al. Niepodległości (►58).
- Historisches Wohngebäude in der Mariacka-Straße (►20-23).
- Fragment der Bebauung in der Masarska-Straße (►24).
- Ansicht auf das sog. Ermitage-Gebäude am Postplatz (►25).
- Ansicht auf die Lisowski-Straße. Im Hintergrund ein Barockhaus aus dem 18. Jh. (►26).
- Barockes Gebäude der ehemaligen evangelischen Schule in der jetzigen Lisowski-Straße, erbaut 1768-1770 (►27).
- Das Gebäude der Philharmonie zu Zielona Góra (►28-31).
- Fragment der Bebauung der Jedności-Straße und Elemente der Tischlerkunst an Türen und Toren (►32-34).
- Das ehemalige Förster-Haus in der Jedności-Straße 5, 1789 vom Besitzer der Wollenmanufaktur Jeremias Sigismund erbaut.
- Historische Bebauung des Słowiański-Platzes (►35-36).
- Wohngebäude mit Zierelementen aus dem Anfang des 20. Jh. in der Reja-Straße (►37-46).
- Wohngebäude in der Jedności-Straße 33 (►47-48).
- Das Gebäude der Reitenden Post von 1770, Jedności-Straße 78 (►49).
- Fragment der Bebauung in der Wanda-Straße (►50-51).
- Das Vereinshaus der sog. Grauen Schwestern aus dem Jahre 1908, 1927 ausgebaut (►52).
- Ansicht auf die Niepodległości-Allee (►53).
- Alte Gebäude in der Żeromski-Straße (►54-56).
- Sitz des Theaters in der Niepodległości-Allee (►57).
- Ehemaliges Kino „Nysa” in der Niepodległości-Allee (►58).

- Przykłady zabudowy willowej i elementy stolarki drzwiowej przy al. Niepodległości (►59-62).
- Budynek zboru staroluterańskiego z 1866 r., stojący przy ul. dr. Pieniężnego, obecnie kościół polskokatolicki.
- Gmach Muzeum Ziemi Lubuskiej, zbudowany w 1890 r.
- Ewangelicko-augsburski kościół wzniesiony w latach 1909-1911 jako staroluterański kościół Chrystusowy (►63).
- Kościół parafialny pw. Najświętszego Zbawiciela, zbudowany w latach 1915-1917 jako świątynia ewangelicka (►64-69).
- Zabytkowe wille stojące przy al. Niepodległości, ul. Kazimierza Wielkiego i Chrobrego (►70-76).
- Budynki dawnej wytwórni koniaków H. Retscha przy ul. Chrobrego (►77-79).
- Kaplica cmentarna w Parku Tysiąclecia, zbudowana w 1843 r. (►80).
- Dziewiętnastowieczna zabudowa przy pl. Matejki (►81).
- Wzgórze Winne i domek winiarza z 1818 r., dziś wkomponowany w oszklony pawilon - „Palmiarnię” (►82).
- Widok z Winnego Wzgórza (►83).
- Zabytkowa rzeźba chłopca z konikiem na Winnym Wzgórzu.
- Kaplica na Winnicy zbudowana w XIV w. jako drewniany obiekt, od XV w. murowany (►84).
- Wieża Braniborska z lat 1859-1860 (►85).
- Zachowane częściowo budynki Niemieckiej Manufaktury Wełny, obecnie galeria handlowa (►86).
- Zabytkowy pałacyk przy ul. Sienkiewicza, dziś siedziba Regionalnego Centrum Animacji Kultury (►87-89).
- Część willowej zabudowy przy ul. Moniuszki i Sikorskiego (►90-94).
- Beispiele der Villen-Bebauung und Elemente der Tischlerkunst am Beispiel von Türen in der Niepodległości-Allee (►59-62).
- Das Gebäude der altlutherischen Kirche in der Dr. Pieniężny-Straße aus dem Jahre 1866, heute die polnisch-katholische Kirche.
- Das Gebäude des Museums des Lubuser Landes, 1890 erbaut.
- Die evangelisch-augsburgische Kirche, 1909-1911 als altlutherische Christikirche erbaut (►63).
- Die Pfarrkirche zum Heiligsten Erlöser, 1915-1917 als evangelische Kirche erbaut (►64-69).
- Historische Villen in der Niepodległości-Allee, Kazimierz Wielki- und Chrobry-Straße (►70-76).
- Gebäude der ehemaligen Weinbrennerei von H. Retsch in der Chrobry-Straße (►77-79).
- Friedhofskapelle im Millennium-Park, im Jahr 1843 gebaut (►80).
- Bebauung aus dem 19. Jh. in der Matejko-Straße (►81).
- Weinanhöhe und das Winzerhaus aus dem Jahr 1818, das heute in das „Palmenhaus” eingebaut ist (►82).
- Ansicht von der Weinanhöhe (►83).
- Die alte Skulptur eines Knaben mit einem Fohlen auf der Weinanhöhe.
- Die Kapelle am Weinberg, im 14. Jh. als Holz erbaut, im 15. Jh. gemauert (►84).
- Der Braniborska-Turm aus den Jahren 1859-1869 (►85).
- Teilweise erhaltene Gebäude der Deutschen Wollen Manufaktur, jetzt ein Einkaufszentrum (►86).
- Historisches Schlösschen in der Sienkiewicz-Straße, heute Sitz des Regionalzentrums für Kulturanimation (►87-89).
- Ein Teil der Villen-Bebauung in der Moniuszko- und Sikorski-Straße (►90-94).

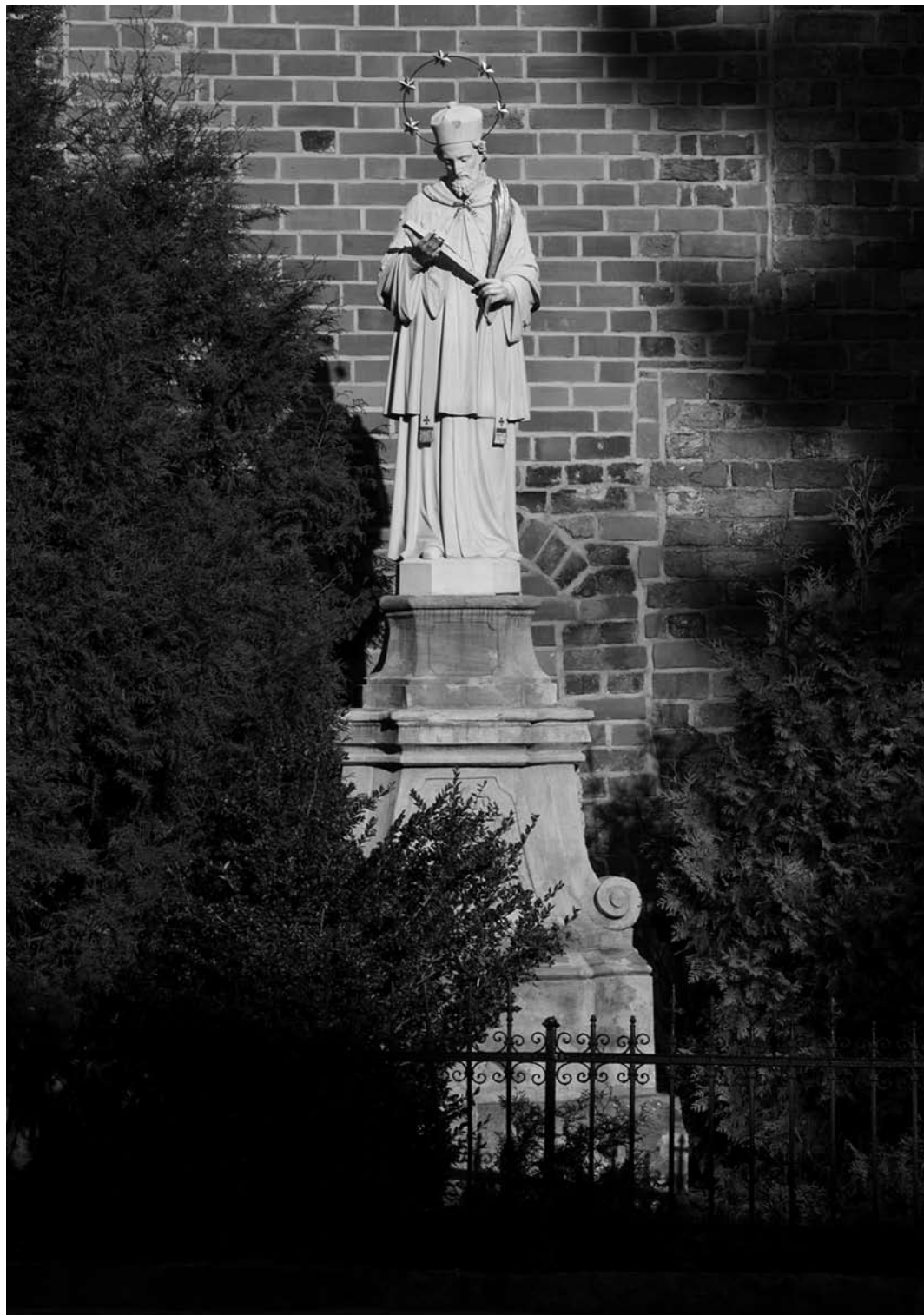
1. Zielona Góra. Wieża Łazienna / Badeturm

To są fragmenty tomu I książki „LUBUSKIE. Mały album dawnej architektury”.
Więcej informacji na temat publikacji Agencji Wydawniczej „PDN” w Zielonej Górze
można uzyskać na stronie www.agencjawydawniczapdn.pl

2-4. Zielona Góra. Kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej / Die Kirche St. Hedwig von Schlesien

5. Zielona Góra. Figura św. Jana Nepomucena / Statue des Hl. Johannes von Nepomuk

6-11. Zielona Góra. Fragmenty Starego Rynku / Fragmente des Altmarktes (S. 17-23)

32-34. Zielona Góra. Ulica Jedności
Jedności-Straże

53. Zielona Góra. Widok z ulicy Żeromskiego na aleję Niepodległości
Blick aus der Żeromski-Straße in die Niepodległości-Allee

54-56. Zielona Góra. Ulica Żeromskiego ze współczesną rzeźbą Bachusa i starymi kamienicami
Żeromski-Straße mit zeitgenössischer Bacchus-Statue und historischen Bürgerhäusern (S. 50-52)

CREDIT AGRICOLE

-10%

1000 zł
15 zł

1000 zł + 15 zł

Dawna gmina Zielona Góra, obecnie w granicach miasta

Ehemalige Gemeinde Zielona Góra, jetzt innerhalb der Stadtgrenzen

Drzonków

- Zespół dworsko-folwarczny. Klasycystyczny dwór zbudowany na przełomie XVIII i XIX w., przekształcony po II wojnie światowej.

Jarogniewice

- Kościół filialny wzniesiony jako ryglowy w 1750, obmurowany w 1875 r. (►95)

Kielpin

- Dwór wzniesiony w latach 1786-1787, remontowany w drugiej połowie XIX w. i po II wojnie światowej.

Krępa

- Pozostałości fabryki tektury, zbudowanej po zburzeniu w 1845 r. starszej papierni.
- Dwór wzniesiony w latach 80. XVIII w. dla właściciela papierni.

Łężyca

- Kaplica o konstrukcji słupowej, zbudowana w 1727 r. (►96)

Nowy Kisielin

- Założenie pałacowo-parkowe i folwarczne. Pałac zbudowany około 1700 r. (►99).

Drzonków (*Drentkau*)

- Guts- und Vorwerkkomplex. Klassizistisches Herrenhaus von der Wende des 18. zum 19. Jh., nach dem Zweiten Weltkrieg umgestaltet.

Jarogniewice (*Hartmannsdorf*)

- Die Filialkirche, 1750 als ein Fachwerkbau errichtet, 1875 gemauert (►95).

Kielpin (*Külpenau*)

- Herrenhaus aus den Jahren 1786-1787, in der zweiten Hälfte des 19. Jh. und nach dem Zweiten Weltkrieg erneuert.

Krępa (*Krampe*)

- Reste einer Kartonfabrik, die 1845 nach dem Abbruch der alten Papierfabrik gebaut wurde.
- Herrenhaus, in den 80er Jahren des 18. Jh. für den Besitzer der Papierfabrik erbaut.

Łężyca (*Lansitz*)

- Die Kapelle, eine Pfahlkonstruktion von 1727 (►96).

Nowy Kisielin (*Deutsch Kessel*)

- Schloss-, Park- und Vorwerkanlage. Das Herrenhaus vom Ende des 18. Jh. (►99).

Gmina / Gemeinde Babimost

Babimost

- Ratusz wzniesiony po 1832, zniszczony w 1945 r., w latach 1960-1961 odbudowany (►113).
- Kościół św. Jacka wzniesiony około połowy XVIII w. (►114).
- Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca z XVIII w., odbudowany po pożarach w 1781 i 1832 r. Organistówka z drugiej połowy XVIII w. (►115).
- Kościół ewangelicki z lat 1782-1789 (►117).
- Zabudowa mieszkalna Starego Rynku z pierwszej połowy XIX w.
- Kapliczka przydrożna (►116).

Kolesin

- Założenie dworsko-parkowe i folwarczne. Dwór zbudowany prawdopodobnie na początku XIX w.

Nowe Kramsko

- Kościół parafialny zbudowany w latach 1759-1769, z wieżą dobudowaną w 1855 r. (►118).
- Młyn z początku XIX w., przebudowany w 1936 r.

Babimost (*Bomst*)

- Das Rathaus, nach 1832 erbaut, 1945 zerstört und in den Jahren 1960-1961 wiederaufgebaut (►113).
- Die St. Hyazinth-Kirche, etwa Mitte des 18. Jh. erbaut (►114).
- Die St. Laurentius-Pfarrkirche aus dem 18. Jh., nach dem Brand im Jahre 1781 und 1832 wiederaufgebaut. Organistenhaus aus der zweiten Hälfte des 18. Jh. (►115).
- Die evangelische Kirche aus den Jahren 1782-1789 (►117).
- Wohngebäude am Altmarkt aus der ersten Hälfte des 19. Jh.
- Ein Bildstock (kleine Kapelle im Freien) (►116).

Kolesin (*Goltzen*)

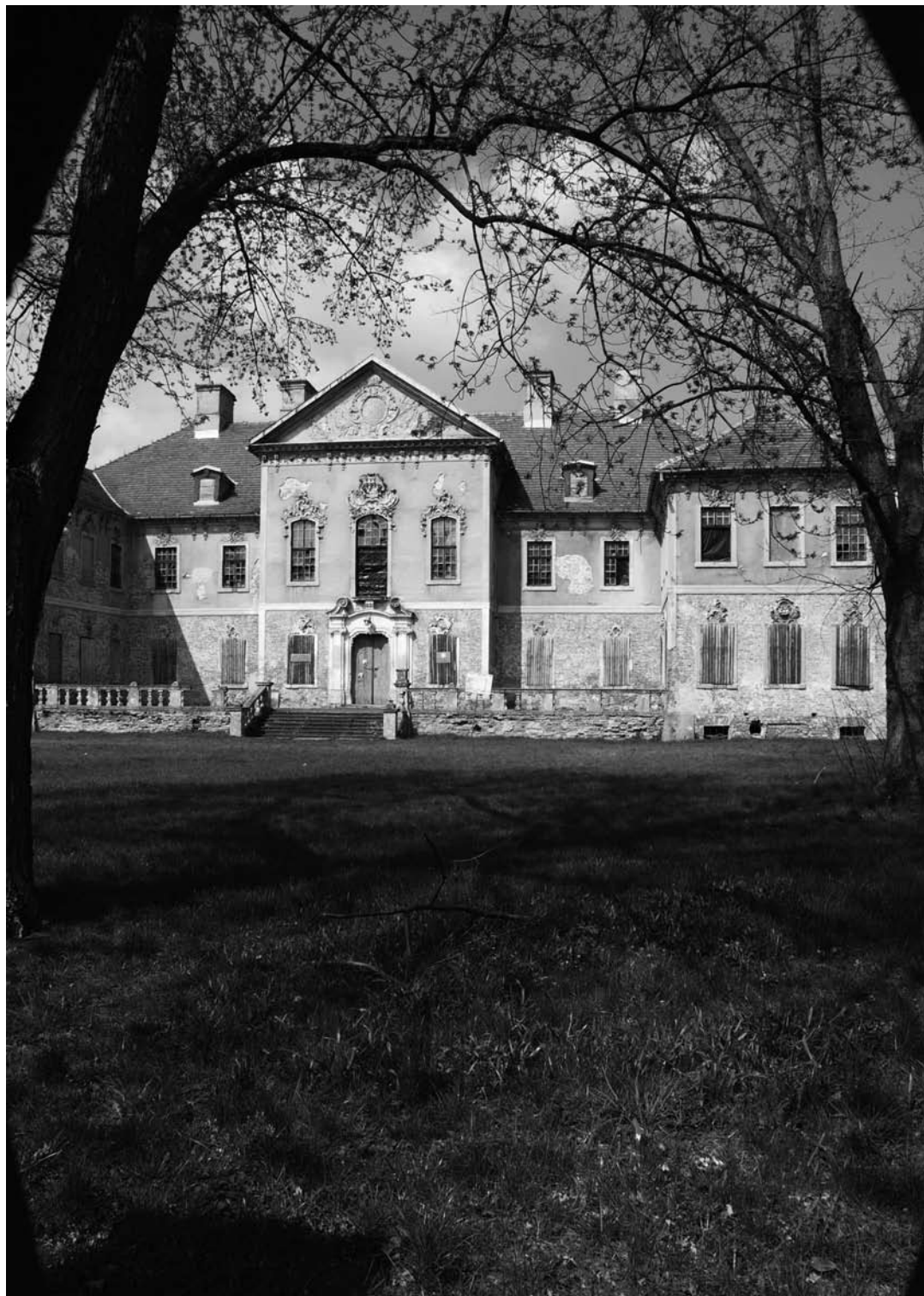
- Gutshof-, Park- und Vorwerkanlage. Das Herrenhaus wurde vermutlich im frühen 19. Jh. erbaut.

Nowe Kramsko

(*Kleinstdorf, Neu Kramzig*)

- Pfarrkirche, 1759-1769 erbaut, 1855 um einen Turm erweitert (►118).
- Mühle vom Anfang des 19. Jh., 1936 umgebaut.

119. Bojadła. Pałac / Das Schloss

Gmina / Gemeinde Czerwieńsk

Czerwieńsk

- Ratusz z 1909 z dobudowanymi aneksami w latach 1926-1927 (►125).
- Kościół parafialny z 1877 r., wzniesiony jako zbór ewangelicki (►126).
- Dawny zbór starołuterański z 1851 r.
- Pozostałości dawnego zespołu folwarcznego z XVIII-XIX w.
- Zabytkowa zabudowa miasteczka (►127).
- Dworzec kolejowy zbudowany w latach 1869-1870.

Będów

- Dawny kościół ewangelicki z 1882 r., obecnie filialny rzymskokatolicki

Laski

- Klasycystyczny dwór z początku XIX w., częściowo przebudowany w drugiej połowie stulecia na oranżerię (►128-129).

Leśniów Wielki

- Kościół parafialny z XIV w., przebudowany w XVII i XIX stuleciu (►130).
- Kaplica nagrobna z 1714 r. (►131).
- Drewniany wiatrak-koźlak z początku XIX w. (►132).

Nietkowice

- Dwór zbudowany około 1830 r.
- Kościół parafialny wzniesiony około 1880 r.

Czerwieńsk (*Rothenburg*)

- Das Rathaus von 1909 mit den Zubauten aus den Jahren 1926-1927 (►125).
- Pfarrkirche von 1877, als evangelische Kirche erbaut (►126).
- Ehemalige altlutherische Kirche von 1851.
- Reste eines Vorwerkkomplexes aus dem 18.-19. Jh.
- Historische Bebauung des Städtchens (►127).
- Bahnhofsgebäude aus den Jahren 1869-1870.

Będów (*Bindow*)

- Ehemalige evangelische Kirche von 1882, jetzt römisch-katholische Filialkirche.

Laski (*Läsgen*)

- Klassizistisches Herrenhaus aus dem frühen 19. Jh., in der zweiten Hälfte des 19. Jh. zu einer Orangerie umgebaut (►128-129).

Leśniów Wielki (*Gross Lessen*)

- Pfarrkirche aus dem 14. Jh.; im 17. und 19. Jh. umgebaut (►130).
- Grabkapelle von 1714 (►131).
- Holzwindmühle aus dem frühen 19. Jh. (►132).

Nietkowice (*Strassburg a. d. Oder, Deutsch Nettkow*)

- Herrenhaus, um 1830 erbaut.
- Pfarrkirche, um 1880 erbaut.

125. Czerwieńsk. Fontanna przed ratuszem / Zierbrunnen vor dem Rathaus

140. Kargowa. Kościół pw. św. Maksymiliana Marii Kolbe / Die St. Maximilian Maria Kolbe-Kirche

Gmina / Gemeinde Nowogród Bobrzański

Nowogród Bobrzański

- Kościół filialny pw. św. Barłomieja Ap. z XIII w. niejednokrotnie przebudowywany. Wieża z XVII w. (►141).
- Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z XIII w., w XIV i w następnych stuleciach gruntownie przebudowany (►142).
- Plebania z lat 1697-1699, po powodzi z 1804 r. skrócona. Zmiana wyglądu elewacji w trakcie remontu w 1870 r. (►143).

Białowice

- Kościół filialny wzniesiony na przełomie XIII i XIV w., w okresie późnego gotyku przebudowany i powiększony. Budynek bramny z datą nad wejściem: „1711”. Barokowa plebania z XVIII w. (►144-145).
- Pozostałości dawnego zespołu folwarcznego z ruinami zamku – renesansowej budowli z XVI w.

Bogaczów

- Kościół filialny z XIV w., rozbudowany w XVI i XVII stuleciu (►146).
- Zabudowania folwarczne z XIX w. Dwór z końca XVII w., zbudowany na zrębach renesansowej budowli.
- Pałac z XVII w., przebudowany w drugiej połowie XIX w.

Nowogród Bobrzański

(*Naumburg a. Bober*)

- St. Bartholomäus-Filialkirche aus dem 13. Jh., mehrmals umgebaut, der Kirchturm aus dem 17. Jh. (►141).
- Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt aus dem 13. Jh., im 14. Jh. und in folgenden Jahrhunderten gründlich umgebaut (►142).
- Pfarrhaus aus den Jahren 1697-1699, nach der Überschwemmung im Jahre 1804 gekürzt. Das Aussehen der Fassade wurde bei der Renovierung 1870 geändert (►143).

Białowice (*Billendorf*)

- Die Filialkirche, an der Wende des 13. zum 14. Jh. erbaut, in der Spätgotik um- und ausgebaut. Das Torgebäude mit Jahreszahl „1711” über dem Eingang. Barockes Pfarrhaus aus dem 18. Jh. (►144-145).
- Reste eines Vorwerkkomplexes mit Ruinen ehemaligen Schlosses (eines Renaissancebauwerks) aus dem 16. Jh.

Bogaczów (*Gross Reichenau*)

- Filialkirche aus dem 14. Jh., im 16. und 17. Jh. ausgebaut (►146).
- Vorwerkgebäude aus dem 19. Jh. Herrenhaus vom Ende des 17. Jh., auf dem Grundstück eines Renaissancegebäudes gebaut.
- Das Schloss aus dem 17. Jh., in der zweiten Hälfte des 19. Jh. umgebaut.

156. Przybymierz. Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
Die Kirche zur Himmelfahrt Mariä

Gmina / Gemeinde Sulechów

Sulechów

- Fragmenty średniowiecznych murów obronnych.
- Brama Krośnieńska z początku XVIII w. (►160-161).
- Dawny zbór kalwiński, tzw. kościół zamkowy z lat 1752-1765 (►162-163).
- Pozostałości zamku – gotycka wieża z XV w. i renesansowa budowla z późnoklasycystycznym szczytem wzniesionym około 1850 r. (►164).
- Renesansowy ratusz z ośmioboczną wieżą, przebudowany w XVII, XIX i XX w. (►165-166).
- Gotycki kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, przebudowany pod koniec XV w., odbudowany po pożarze z 1557 r. Przybudówki z lat 1689-1690 (►167-168).
- Dawna plebania z drugiej połowy XVIII w., o bryle przekształconej w późniejszych czasach.
- Klasycystyczna plebania zbudowana około 1800 r.
- Kościół parafialny pw. św. Stanisława Kostki, wzniesiony w latach 1897-1905 przez gminę wyznaniową pietystów.
- Kościół garnizonowy pw. Najświętszego Imienia Maryi, powstały pod koniec XVIII w., powiększony o wieżę w XIX w. (►170).
- Historyczna zabudowa Starego Miasta i jego otoczenia (►167-168, 171-173).

Sulechów (*Züllichau*)

- Fragmente der mittelalterlichen Wehrmauern.
- Das Crossener Tor aus dem frühen 18. Jh. (►160-161).
- Die ehemalige kalvinische Kirche, sog. Schlosskirche aus den Jahren 1752-1765 (►162-163).
- Reste Schlosses – gottischer Turm aus dem 15 Jh. und ein Renaissancegebäude mit spätklassizistischem, um 1850 aufgebautem Giebel (►164).
- Das Renaissancerathaus mit einem achteckigem Turm, im 17., 19. und 20. Jh. umgebaut. (►165-166).
- Die gotische Pfarrkirche zur Erhöhung des Heiligen Kreuzes, gegen Ende des 15 Jh. umgebaut, nach dem Brand im Jahr 1557 wiederaufgebaut. Zubauten aus den Jahren 1689-1690 (►167-168).
- Ehemaliges Pfarrhaus aus der zweiten Hälfte des 18. Jh., dessen Baukörper in der späteren Zeit umgestaltet wurde.
- Klassizistisches Pfarrhaus, erbaut um 1800.
- Neugotische Stanislaus-Kostka-Pfarrkirche, 1897-1905 von der Gemeinde der Anhänger des Pietismus erbaut.
- Die Garnisonkirche zum heiligen Namen Maria, aus dem späten 18. Jh., im 19. Jh. um einen Turm erweitert (►170).
- Historische Bebauung der Altstadt und deren Umgebung (►167-168, 171-173).

163. Sulechów. Dawny zbór kalwiński / Ehemalige kalvinische Kirche

164. Sulechów. Renesansowy zamek z gotycką wieżą / Renaissance-Schloss mit gotischem Turm

165. Sulechów. Ratusz / Das Rathaus

166. Sulechów. Fontanna przy ratuszu
Zierbrunnen am Rathaus (S. 150)

178-180. Klepsk. Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny
Die Kirche zur Heimsuchung der Heiligen Jungfrau Maria (S. 161-163)

187-188. Świdnica. Renesansowy dwór i fragment portalu
Renaissanceherrenhaus und Fragment des Portals

197-200. Trzebiechów. Pałac / Das Schloss (S. 177-179)

211-212. Przytok. Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
Die Kirche zur Himmelfahrt Mariä

Spis treści / Inhaltverzeichnis

Od autora	5
Vom Autor	7
Zielona Góra (Grünberg i. Schl.).....	9
Dawna gmina Zielona Góra, obecnie w granicach miasta Ehemalige Gemeinde Zielona Góra, jetzt innerhalb der Stadtgrenzen	80
Gmina / Gemeinde Babimost	99
Gmina / Gemeinde Bojadła	106
Gmina / Gemeinde Czerwieńsk	112
Gmina / Gemeinde Kargowa	121
Gmina / Gemeinde Nowogród Bobrzański	126
Gmina / Gemeinde Sulechów	144
Gmina / Gemeinde Świdnica	166
Gmina / Gemeinde Trzebiechów	176
Gmina / Gemeinde Zabór	182

TO JEST FRAGMENT KSIĄŻKI
WYDANEJ NAKŁADEM

AGENCJI WYDAWNICZEJ

Z CAŁĄ NASZĄ OFERTĄ WYDAWNICZĄ MOŻNA
ZAPOZNAĆ SIĘ NA STRONIE:

agencjawydaawniczapdn.pl

.....

..... OPOWIADAMY O HISTORII MIEJSC, RZECZY I LUDZI

..... DOKUMENTUJEMY, BY OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA

..... NASZE KSIĄŻKI DAJĄ WIEDZĘ I REFLEKSJĘ

agencjaPDN
wydaawnicza